

INLEDNING

Någon sa att fotbollen enar oss samman till en enda stor familj från Nord till Syd från Väst till Öst och visst är det så för många fotbollsnördar runt om i världen. Ingen vet riktigt varifrån fotbollen kommer utan arkeologer har hittat små tecken på att den utövades redan på 300-talet före Kristus. Tänk redan då!

Redan då spelade man som idag, två lag med två mål. På 1400-talet spelade man i Frankrike på planer som liknar de planmått som vi idag spelar på. Den stora skillnaden var att man då inte använde mål, utan det gällde att få bollen över motståndarens kortlinje.

1300-talets England förbjöd fotbollen. Kung Edward III ville att folket skulle ägna sig åt bågskytte och fotbollen blev då ett rännstensnöje med dåligt anseende. Det tog ända fram till 1800-talets början innan fotbollen kunde börja etablera sig i England via internatskolorna. I början som en form av rugby, sedan mer och mer som en renodlad bollsport. År 1863 bildar man Englands fotbollsförbund och den första landskampen spelar man mot Skottland 1872. Den matchen slutar 0-0.

I slutet av 1800-talet börjar sporten sprida sig runt om i världen. På den tiden hade fotbollen andra regler än vad vi har idag. Passningar används mer som en nödlösning, men sedan ett lag vunnit FA Cupen via ett passningsspel så övergick fotbollen till att bli mer passningsbenägen än tidigare.

Idag har passningsspelet en stor roll i fotbollen och utvecklas hela tiden. 1930 spelas VM för första gången och värdnationen Uruguay stod som slutsegrare. Fotbollen har alltid varit en mansdominerad sport men damfotbollen bryter ständigt ny mark och är idag på stark frammarsch. Det uppskattas att cirka 265 miljoner människor spelar fotboll runt om i världen i dag. Detta inkluderar både professionella och amatörspelare.

I Sverige har vi 2 909 föreningar, 1 312 858 aktiva inom fotbollen (som spelare, ledare, domare etc) (2022).

40 % av totalantalet deltagartillfällen i RF:s kartläggning av det lokala aktivitetsstödet var fotboll (2021). 440 466 registrerade spelare (över 12 år) varav 128 284 damer (2023).

Fotboll är en integrerad del av den svenska kulturen, med tusentals klubbar och föreningar som erbjuder möjligheter för människor i alla åldrar att delta.

Dagens fotboll ställer höga krav om du som spelare ska lyckas nå ända fram till det som vi idag kallar elitfotboll. Att lyckas ända fram hit är få förunnat då nyckelhålet till ära och berömmelse är smalt, så smalt att turen att vinna på lottoraden hos Svenska Spel är större än att jag en dag kliver ut på Råsunda i nationens färger.

Man brukar säga att ungefär 350 spelare idag spelar i den serie som vi rankar som högst i Sverige, Allsvenskan, samt ca 200 damspelare i Damallsvenskan.

Tomas Peterson, enheten för Idrottsvetenskap, Lärarutbildningen, Malmö högskola har skrivit följande:

De flesta har väl varit med om att stå i en fotbollspublik och höra någon utropa! Titta på hen, vilken talang, där har ni vår nästa (stora fotbollsspelare) all välmening, förstås oskyldigt och uppskattande, folk nickar och visst, man kan se att hen har talang. P-99-tränaren sträcker på sig, hens föräldrar ler lite förläget.

Men en prognos är ställd gentemot framtiden, med förväntan om att bli uppfylld om så där tio år. I den utsträckning denna förutsägelse börjar leva ett eget liv, och det gör den ofta, riskerar den att skapa stora problem för verksamheten och besvikelse för alla inblandade parter hen, hens kompisar i laget, hens föräldrar, tränaren, föreningen och svensk fotboll.

Till att börja med är sannolikheten att prognosen slår in lika med noll (och egentligen ännu mindre, för det tar minst uppåt ett halvt dussin årsklasser för att frambringa en ny stor framgångsrik fotbollsspelare. Vi vet att det nästan aldrig är de som är bäst som elva-tolvåringar som också är bäst tio år senare.

Detta gör att ca 550 spelare är på elitnivå i Sverige under ett år. Utöver detta kommer de spelare som idag spelar i utländska klubbar runt om i världen.

Detta ger en liten fingervisning hur smalt nyckelhålet är till fotbollens finrum. 2006 fanns det i Sverige ca 250_000 licenserade spelare i Sverige.

I dag finns 440 466 registrerade spelare (över 12 år) varav 128 284 damer (2023). Att idag vara en ung och lovande fotbollsspelare kan i värsta fall få oanade konsekvenser. Idag kartläggs de unga talangerna tidigt och de 18 främsta 15-åringarna i Sverige ska redan nu bilda sitt första landslag inom SvFF.

Distriktsverksamhet

Utvecklingsläger är ett läger för distriktens 15-års lag. Lägren arrangeras i fem olika regioner (norr, mitt, öst, väst, syd) och är en manifestation för svensk ungdomsfotboll med syfte att utbilda och stimulera spelare och ledare. Under lägren genomförs utbildning i form av träningar och matcher samt därutöver teorigenomgångar i olika ämnen och föreläsningar av ungdomsförbundskapten.

Detta är ett nära samarbete mellan SvFF:s nationella fotbollsutbildare, ungdomsförbundskapten och distriktens fotbollsutvecklare för spelare, distriktsförbundskapten och målvaktstränare.

Våra utvecklingsläger (tidigare benämnda elitläger) har en lång tradition inom svensk ungdomsfotboll och betyder mycket för våra spelare och ledare, både som stimulans och för den individuella spelarutbildningen. Verksamheten är en viktig och uppskattad utbildningsplats för svensk ungdomsfotboll. Deltagarna, både spelare och ledare från distriktet, har fått utvärdera lägren i efterhand och lägren har genomgående fått höga betyg. Spelarna och distriktsledarna ser tillfällena som viktiga i deras spel- och ledarutbildning.

2019 arrangerades lägren i Halmstad för 768 pojkar och flickor. Efter uppehåll under pandemin 2020 genomfördes lägren återigen 2021 då lägren också regionaliserades till fem olika orter för första gången. Det efter att verksamheten noggrant analyserats och utvärderats. Beslutet grundade sig på möjligheten att nå ut till fler spelare och ledare. Sammanlagt deltog 1160 pojkar och flickor och ett antal ledare på lägren 2022.

Riksläger för 15-åringar är läger för individen och målgrupp är spelare som i nuläget hunnit längst i sin utveckling. 136 spelare (120 utespelare och 16 målvakter) kallas till lägret och på pojk även 34 spelare inom ramen för Future Team-verksamheten. Ungdomsförbundskaptenerna för flick och pojk i samråd med Nationella Fotbollsutbildare tar ut spelarna.

Lägren administreras av SvFF och det genomförs utbildning i form av träningar och matcher och teorigenomgångar i olika ämnen samt föreläsning av förbundskaptenen för åldersgruppen. På Rikslägren är det ett nära samarbete mellan SvFFs Ungdomsförbundskapten, Nationella Fotbollsutbildare och Mv-instruktörer.

Rikslägret är en viktig förberedelse i arbetet med att säkerställa landslagsverksamheten som startar på hösten.

Redan nu bestämmer sig ett antal lovande ungdomar att sluta med sin fotboll när lyckan inte riktigt går i uppfyllelse vid dessa läger.

Ungdomar som kanske skulle nått ända fram, alternativt spelat fotboll på en relativt hög nivå om inte! "Vi hade så förbaskat bråttom att nå resultat". Resultat som i denna ålder är helt utan betydelse för omgivningen. Vem kommer ihåg ett landskampsresultat från en pojklandskampsmatch för 15-åringar?

Tyvärr har vårt samhälle bidragit till att ungdomar söker ära och berömmelse i mycket större omfattning idag än tidigare och när hoppets stjärna dör, dör också drömmen om att lyckas mycket tidigare än förr.

Idag är det vanligt att ungdomar slutar med fotboll innan man nått upp till junioråldern. Ofta matchas unga spelare som små vuxna och träningsfrekvensen höjs till en nivå där ungdomar inte längre klarar av de krav som ställs på dem. Vilket till slut ställer de unga spelarna i ett vägskäl där pest eller kolera härjar, fotbollen blir inte längre den naturliga träffpunkten för dessa spelare utan redan nu har vi fått fyra stora förlorare. Föreningslivet, samhället, svensk fotboll och givetvis en ung spelare som förmodligen älskar fotboll men som inte riktigt klarar de nya kraven som ställs på honom eller henne

Distriktslag Örebro Län

Vi vet också att många av de mest framgångsrika gynnades av att de specialiserade sig jämförelsevis sent och drog nytta av att ha utövat ett antal idrottsgrenar innan dess. Vi vet också att den viktigaste egenskap som påverkar vilka talanger som kommer fram till ungdomslandslagen via Svenska Fotbollförbundets utbildningsverksamhet är fysisk mognad.

Om denna egenskap kan man dels säga att den inte har något som helst med "talang för att bli en framgångsrik fotbollsspelare som senior" att göra.

Dels att den i stort sett är den enda egenskap man inte kan förändra genom träning. Så Pelles eller Lisas talang har säkert med fysisk mognad att göra, och de fördelar han därför har gentemot sina med och motspelare när det gäller längd, bredd, tyngd och motorik. Måhända kommer detta att ge honom en plats i SvFF:s selektionssystem, kanske till och med en eller annan ungdomslandskamp.

Hen får all uppmärksamhet, all bekräftelse, hen får den bästa träningen, får spela med de bästa och oftast vara i det vinnande laget. Men i likhet med de flesta andra som valts in i systemet på grund av fysisk mognad kommer han så småningom, när hans jämnåriga växt ifatt honom och seniorfotbollen närmar sig, att bli bortvald. Och även om hen verkligen är en talang, bortsett från fysisk mognad, så finns det så många andra orsaker som kommer att hindra hen från att bli vår ny Alexander Isak/Caroline Seger)

Det finns en betydande risk att hela P-11-verksamheten kommer att påverkas menligt av prognosen. Hen blir den måttstock mot vilken de andra grabbarna och tjejerna mäts, rangordnas och i varierande grad ratas.

Hen får visa övningarna, han blir lagkapten, hen byts aldrig ut på matcherna, hans målrekord uppmärksammas i lokalpressen. Med hen i laget blir det viktigt att serier och cuper vinnas och laget sätts ihop och coachas därefter, spelartruppen smälter ihop. Snart nog befinner hen vara för bra för sin årgång och flyttas upp, från sina kompisar och en därefter darrig P-11-verksamhet som mister uppmärksamhet och engagemang.

Vi vet att de flesta kommer till ungdomsidrotten tillsammans med kompisar, eller för att kompisar redan är där. De kommer för att de vill idrotta och ha kul tillsammans.

Vi vet också att ett av de viktigaste skälen till att sluta är att kompisarna inte längre är där. Eller är där, men i en annan åldersgrupp. Föreningen tar nog i så fall detta med jämnmood, man har ju fått fram en guldklimp. Men, som sagt, i det flesta fall försvinner även guldklampen någonstans på vägen.

Tar vi ansvar för våra ungdomar?

Orsakerna kan vara relaterade till den lokala nivån, i föreningen — för mycket träning, dåliga tränare, avsaknaden av kompisarna, efterhängsna skador osv.

Vägen till framgång?

Eller så kan det bero på platsen han fick i selektionssystemet, men på felaktiga premisser, nämligen att hen var född tidigt på året. Hur många förlorar svensk fotboll på grund av att de upplever att deras talang minskar i jämförelse med andra, när det egentligen handlar om att de andra växer i kapp?

Varje år samlas de mest lovande femtonåringarna bland flick och pojk på Riksläger i Halmstad. De har alla selekterats fram med hjälp av tidig specialisering via föreningar och utvecklingsläger.

Endast en handfull av dem kommer någonsin att spela allsvensk fotboll, om vi nöjer oss med det måttet. Många av dem kommer inte ens att spela fotboll som seniorer. Jag tror att majoriteten av dem som kommer till allsvenskan, landslaget och till utländska storklubbar har undgått den tidiga specialiseringen.

De hade ingen god prognos i 10–15-årsåldern. Men de valde att inte lita på de vuxnas bedömningar, de bet ihop, blev träningsnarkomaner, lärde sig att glädjas åt minsta framsteg och handskas med varje motgång, och de växte allteftersom, både bildligt och bokstavligt.

Det är dessa, som fick ta sig fram "vid sidan av avfartsvägen", som utvecklade ett mycket starkt tävlingspsyke, som knöt näven i byxfickan, gick sin egen väg och lärde sig sätta långsiktiga målsättningar och envetet arbeta mot dem, det är bland dessa som vi tio år senare fann de mest framgångsrika. Det blev inga ungdomslandskamper, men väl U-21-landskamper och sedan vidare.

Eftersom jag kommer från Halmstad vet jag att just Fredrik Ljungberg är ett undantag i detta avseende. Han fick mycket tidigt en god prognos och den kom att stämma, men varför bygga en verksamhet på undantagen? Således: tidig specialisering bygger på tidig prognos, och ju tidigare prognos desto mindre sannolikhet att prognosen stämmer.

Varför då utsätta barn och ungdomar för detta —vare sig vi talar om de som får en god eller en dålig prognos? Vem är det egentligen som har behov av tidig specialisering — ungdomarna eller de vuxna?

Hittills har jag bara taget upp ett antal fotbollsrelaterade skäl till att hen inte kommer att bli vår nye (Alexander Isak). Men det finns så många andra skäl som inte har med fotboll att göra: hen tyckte det var roligare att spela hårdrock eller att samla frimärken, hen valde att satsa på skolan, eller fick en käresta som blev viktigare osv.

Vi får inte glömma att de tio år hen skall ta sig igenom från P- 11-laget till senior truppen är den period då hen förändras från barn till vuxen, inklusive den helt omvälvande puberteten, den period i varje människas liv där man förändras mest, fysiskt, psykisk och socialt. Det mesta talar för att det endast är undantagsvis som en elvaåring kommer att ha samma brinnande intresse, för vad det nu än gäller, tio år senare.

Varför gör vi som vi gör?

Jag vill således inte ha en barn och ungdomsverksamhet inom idrotten som präglas av tidig specialisering. Jag anser att tidig specialisering rimmar dåligt med de två grundläggande uppdrag som skall styra verksamheten, föreningsfostran och tävlingsfostran. Det första uppdraget kommer från regering och riksdag och handlar om motiven för det starka samhälleliga stödet till idrottens barn och ungdomsverksamhet.

Målet med detta uppdrag, som jag kallar föreningsfostran, är att främja demokratiska umgängesformer, grundade på respekt, likaberättigande och öppenhet. Man vänder sig till alla oavsett ekonomisk, social, etnisk, politisk eller religiös bakgrund. Utgångspunkten är att ta hand om alla i de åldrarna som söker sig till verksamheten och låta var och en utvecklas allsidigt enligt sina egna förutsättningar. Det andra uppdraget är idrottens eget.